

GOIGS EN ALABANÇA A NOSTRA SENYORA DELS ESCLOPETS

que es venera en lo poble de Ribelles

Puix del cel veniu Senyora
per oir los nostres prec:
*Socorreu-nos gran pastora
Princesa dels Esclopets.*

Mare sou de gràcia plena,
Verge pura immaculada,
per ser del Fill tan amada
en goig vertiu nostra pena;
sent per Ell reparadora
de nostres cors imperfets...

Si per Reina poderosa
la corona vos publica,
lo calçat vos acredita
d'humil, benigna i piadosa.
Puix per la pietat que us dora
sou la Mare dels pobrets...

Segons que esclops porteu
sens dubte sereu pastora,
mes Vós com a Emperadora
sempre en nostres cors regneu.
D'eix ramat que us implora
gardeu els anyells distrets...

Si a Ribelles lliberal
esteu reparant sos danys,
també per als més estranys
esteu prompta al camí ral.
De tots us feu trobadora
fent vagien per camins drets...

Prodigis molt quotidians
experimenten les parteres
quan suplicant-vos de veres
són alletats llurs infants,
deixant-los per a qui us implora
a l'amor sans i perfets...

Vostra piadosa fama
la comarca la publica,
puix venint a vostra ermita
tothom Patrona us aclama.
En Vós cobren la millora
els malats, tolits, contrets...

La vostra major pietat
s'experimenta en la secada,
puix al punt que sou votada
socorreu tot el veïnat.
Sou font restauradora
de la vida dels blats secs...

En abril de 1750,
diguem dia vint-i-sis,
quan afligit lo país
venint a Vós Verge santa
retornàreu en una hora
de mort a vida los esplets...

Per xò amb cordials fervors
tot temps en presència vostra,
Ribelles agrait se mostra
en cantar vostres honors
tenint-vos per defensora
de pedra, secada i freds...

I així inflameu nostre cor
veient-vos en tan pobra ermita,
esta major us dedica
en mostres de son amor.
Si aquesta accepteu, Senyora,
quedarem tots satisfets...

O dolça Verge, o pia,
mireu-nos amb ulls d'amor,
perquè tots contrits de cor
anem sempre en vostra guia.
Del dimoni vencedora
lliureu-nos, i de sos plets...

Puix els esclopets, Senyora,
mostreu que ens oïu piament,
oïu-nos ara i en l'hora
de la nostra mort. Amén.

ENTRADA i TORNADA

♩

Puix del cel ve-niu Se-nyo-ra per o-ir los nos-tres precs so-cor-reu-nos gran pas-
to-ra prin-ce-sa dels Es-clo-pets Ma-re sou de grà-cia ple-na Ver-ge
qui-ra im-ma-cu-la-da per ser del fill tan a-ma-da en goig ver-tiu nos-tra
pe-na; sent per Ell re-pa-ra-do-ra de nos-tres cors im-per-fets

∇ Pregueu per nosaltres, Santa Mare de Déu.

∩ Perquè ens fem dignes de les promeses de Jesucrist.

PREGUEM. Us supliquem, Senyor Déu, que concediu als vostres servents de poder fruit sempre d'una bona salut espiritual i corporal; i per la intercessió de la benaurada sempre Verge Maria, prop vostre, al cel, allibereu-nos de les tribulacions de la vida present i feu-nos gaudir de la joia eterna. Per Crist Senyor nostre. Amén.

La Mare de Déu dels Esclopets

Seguint pel camí vell de Sanaüja que va vorejant la serra de Rocabandera i Sant Miquel, i tenint a l'esquerra la vall i horta del Llobregós, trobarem, aproximadament als trenta minuts, l'ermita de la Mare de Déu dels Esclopets (parroquia de Ribelles, terme municipal de Vilanova de l'Aguda), recollit i polit ermitatge comunicat per un perxe a l'estable o gran espai posterior d'una casa de pagès on guarden la clau de la capella i atenen amablement els devots que la visiten. També es fa trobadissa l'ermita dels Esclopets seguint per la carretera de Calaf a Ponts, i passat el trencall de Sanaüja, després de la recta de la carretera, a la primera portellada que es troba a mà dreta, passat el revolt, un camí que s'enfila lleugerament hi porta en breus moments. Un altre camí que també hi porta és el que s'agafa a prop del km 10 de l'esmentada carretera, i seguint-lo s'arriba al gran casal de «Passeres», des d'on un bon camí de carro porta en pocs minuts a l'ermita.

El petit temple de la Mare de Déu dels Esclopets ostenta a la portalada la data 1730 —amb un 3 molt dubtós posat a l'inrevés—, i creiem que deu assenyalar l'any de la restauració de l'ermitatge, puix l'obra general de l'edifici acusa la seva construcció en època més reculada, si bé en diversos indrets es veuen alguns afegits del segle passat.

Malgrat que el P. Narcís Camós en el seu *Jardín de María* (Barcelona, 1657; Girona, 1772) no fa cap esment de la Mare de Déu dels Esclopets, la tradició local assegura que la troballa de la imatge s'escaigué a prop del lloc on és venerada actualment. La situació de l'ermita junt a la casa adjacent en el vell camí ral ens fa pensar el seu origen en un antic hospital o hospici de pelegrins i caminants, amb la seva adjunta capella, tan freqüents en l'època medieval en els antics camins catalans. Des de fa poc, acompanyen les edificacions descrites unes granges de bestiar, signe dels temps actuals.

Sigui quin sigui l'origen de l'ermita, el cert és que la Mare de Déu allí venerada gaudeix de gran devoció per les masies escampades per la vall del Llobregós. Segons Joan Amades (*Costumari Català*, vol. III, pàg. 355) també rebia el culte i la veneració dels bosquerols del Cardener i la Segarra. Hom creia que era la patrona dels esclopaires.

La imatge de la Mare de Déu dels Esclopets és de pedra, policromada, fa uns 75 cm d'alçària, i la creiem obrada entre la darrera del segle XVI i el començament del XVII, assenyalant els seus trets la transició de l'estil gòtic al barroc. Representa —com pot veure's al gravat— la Verge, bo i dreta, portant el Nen Jesús al braç esquerre, i amb la mà dreta aguanta la bola del món. L'Infant Jesús beneeix amb la mà dreta i a l'esquerra hi serveix un inconcret objecte rodó. Per dessota la túnica de la Verge sobresurt el peu dret, calçat amb una sabata desproporcionada de grandària respecte a les mides de la imatge i probablement per aquest motiu el poble ha cregut que anava calçada amb esclopets. La imatge està posada en un petit cambril. De les parets laterals de l'ermita pengen un bon grapat de ciris i presentalles. A més de les portes de fusta que tanquen la capella, darrerament s'hi ha instal·lat una reixa de ferro per a major seguretat de l'ermita.

La Mare de Déu dels Esclopets és molt invocada en tota necessitat, i la gent d'aquells indrets la reclamen en llurs penes, aficcions i malalties. També és invocada en els eixuts de la terra, concorrent processonalment a l'ermita en ocasió de pregàries. Els Goigs dels Esclopets perpetuen, en una de les seves estrofes, un dels prodigis de la celestial Senyora, quan el dia 26 d'abril del 1750 retornà, en una hora, els esplets de mort a vida.

En la guerra de l'any 1936 la imatge fou salvada amagant-la un fidel devot en l'interior d'un paller, i així fou lliurada de la destrucció o del pillatge. Després de la guerra tornaren a celebrar-se els tradicionals aplecs del dia de la Mare de Déu de març, en el qual es congrega una gran gernació de devots de la rodalia i fins i tot de més enllà, de la Segarra i la Ribera del Sió, que en apropar-se la primavera, sortint dels freds hivernals, freturen de palesar la seva inexhaurible fe mariana. Altres dos aplecs, amb la mateixa solemnitat i convocatòria, són el dia 23 d'abril, diada de Sant Jordi, per demanar benedicció per a la collita, i el dia 27 de setembre, per celebrar-ne l'acció de gràcies. En tots tres aplecs es beneeixen les «ofertes», que són uns panets beneïts, dels quals se'n dona un a cada assistent, reservant-ne una quantitat suficient per als malalts que no hi han pogut assistir.

Cada any actuen de Priors dos caps de casa: l'un, del poble de dalt (nucli de Ribelles), que és el que guarda la bacina per a les captes, i l'altre de les masies, que guarda els diners que ambdós administren per a les despeses del culte i per atendre la conservació i ornamentació de la capella. El canvi de Priors s'efectua el dia de l'aplec de l'abril.

La gent d'aquells verals estimen la Verge i l'ermita, i en conserven la devoció com a cosa entranyable. En tots els aplecs es canta la Missa i els Goigs i es fa el besamans de la Verge.

* * *

Malgrat les nostres recerques en les més importants col·leccions de Goigs del nostre país, només hem localitzat tres edicions de Goigs dels Esclopets: una del segle passat (Cervera, Imp. de J. Solé) i dues més del segle actual (Cervera, Imp. Minerva; Imp. Sala, Ponts). Creiem que aquestes dues últimes són, respectivament, d'abans i després de la guerra. Són notables aquests Goigs, perquè a part de la melodia que ens recorda la dels Goigs del Roser, han estat escrits expressament per als Esclopets, i del seu context podem deduir que la primera edició va ser posterior a l'any 1750, una vintena d'anys després de la restauració de l'ermita, tal com ens indica la penúltima estança dels Goigs.

JOAN FONT I RIUS

